

Janyšková, Ilona

Etymologie názvů tisů ve slovanských jazycích

In: *Grammaticvs : studia linguistica Adolfo Erharto quinque et septuagenario oblata*. Šefčík, Ondřej (editor); Vykypěl, Bohumil (editor). Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, 2001, pp. 91-98

ISBN 8021026499

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123193>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ETYMOLOGIE NÁZVŮ TISU VE SLOVANSKÝCH JAZYCÍCH

Cílem tohoto článku je podat etymologický výklad všech názvů tisů ve slovanských jazycích, které se nám podařilo shromáždit. Předkládanou etymologicko-onomaziologickou analýzou dendronym chceme ukázat, jak byl život Slovanů v jejich praktické činnosti i v představách propojen s přírodou a jak se tento fenomén zpětně odrazil v jazyce.

0. Tis/*Taxus* L. je rod čeledi tisovitých/*Taxaceae*. Jsou to jehličnaté keře nebo stromy s hnědočervenou borkou, s jehlicemi postavenými do dvou řad; rumělkově červené plody jsou podobné bobulí, na vrcholku otevřené. Tis roste velmi pomalu, dožívá se vysokého stáří (2 – 3 tisíce let). Dříve tis tvořil v západní, střední a částečně i východní Evropě (tam sahá po Volyň, Krym a Kavkaz) celé lesy, dnes je vzácný, vysazuje se zejména v parcích a na hřbitovech. Z druhů tisů, které jsou si velmi podobné, je v Evropě domácí a nejčastější tis červený/*Taxus baccata* L.

1. Ve všech slovanských jazycích je pro tis doložen výraz, který se rekonstruuje v podobě **tisъ*. Slovo je doloženo již v nejstarších údobích většiny slovanských jazyků, v jazyce vymřelých polabských Slovanů je konzervováno v hydronymech a toponymech (Rost 428). Z hlediska formálního jsou nejčastější responze sl. *tisъ*, častá jsou i *a*-kmenová feminina (*tisa*), řidší jsou deriváty. Pokud se týká významu, ten je na první pohled jednoznačný, v jednotlivostech lze však pozorovat jisté odchylky: 1) v lužických dialektech má *ćis* (archiv SSA), dolnoluž. arch. *śis* (Muka 2, 717), stejně jako maked. *tisa* (Simonović 252), význam také 'jalovec/*Juniperus*'; 2) české dial. (českomoravská podskupina) *tis* (archiv ÚJČ), polské dial. *cis* (Dubisz 22), *ćis* (MAGP 11, 158) a srbské *muc*, starší i *mucovo* *дрво* (Vuk 764) označuje 'modřín/*Larix*'; 3) staroslověnské *THCA* je doloženo jakožto glosa ke slovu *ΚΕΑΡΗ* v hlaholském Sinajském žaltáři (SJS 4, 457) a také v církevněslovanských (středobulharských a ruskocírkevněslovanských) parimejnicích s významem 'cedr/*Cedrus*', sr. se stejným významem staročeské (bible Olomoucká) *tis* (archiv stč.); 4) v ruské církevní slovanštině má *THCA* také význam 'borovice/*Pinus*' (Srez. 3, 960). Případy uvedené sub 1) a 2) vysvětlíme nejspíš prostým přenášením názvů z jednoho jehličnanu na jehličnan jiný, které je časté zejména v dialektech (nejčastěji se ovšem zaměňují názvy pro borovici/*Pinus*, smrk/*Picea*, jedlí/*Abies*, popř. modřín/*Larix*). Sub 3) je neznámá reálie, tedy cedr, nahrazena reálií domácí, příklad sub 4) naznačuje, že ve

východoslovanském prostředí byl tis zřejmě méně známý, což v podstatě odpovídá i jeho východní hranici rozšíření.

Ze slovanských jazyků slovo expandovalo do maďar. *tiszafa* 'Taxus baccata' (Kniesza 524) a rumun. *tisă* 'tis' (Tiktin 1610).

Etymologie slovanského, resp. praslovanského **tisъ* je nejasná. Vzhledem k tomu, že chybějí přesné paralely v ostatních indoevropských jazycích, považovalo se psl. slovo za přejetí z blíže neznámého jazyka (Sławski 1, 103, Vasmer 3, 107). Nabízí se srovnání s významově stejným a formálně blízkým latinským *taxus*, potíže však činí hláskové rozdíly (Šmilauer, NŘ 26, 165), zejména *-i-* : *-a-*; rozdíl *-s-* : *-x-* je jasný, protože ie. skupina velára + sykavka (*-ks-*) se ve slovanštině reflektovala v podobě *-s-*, v latině jako *-x-*. Machek (LP 2, 152 a Machek 1954, 35) vysvětloval rozdíly ve vokálech předindoevropským substrátovým původem sl. a lat. slova, na praeevropský původ mysleli i další lingvisté, např. Skok 3, 473 aj. Situaci neřeší předpoklad ie. **tīkso-*, jak navrhovali Trautmann 325 a Specht 63, ani poněkud "alibistická" rekonstrukce P. Friedricha (Friedrich 125), který jako výchozí tvar určuje ie. **tīkso-*, čímž nechává otázku kořenového vokálu otevřenou – *-V-* totiž zastupuje libovolný vokál. Další výklady sl. **tisъ* jsou ještě méně pravděpodobné. Brückner (KZ 48, 222 a Brückner 64) spojil nepřesvědčivě sl. slovo s polským dial. *cigiędź* 'houští, houština'. Z něho vyšel i K. Moszyński (JP 33, 355 a Moszyński 1957, 52n), podle něhož je sl. **tisъ* pokračováním jakéhosi sl. **tigsъ*, jehož základem je údajně ie. kořen **teg-*, **tog-* 'tlustý, hustý'. Jako podporu svého výkladu uvedl Moszyński právě polské dial. *cigiędź* (název tisu by byl motivován vzhledem konifery). Schuster-Šewc (LISL 19, 2, 164 a Schuster-Šewc 139n) vyšel z ie. onomatopoického kořene **(s)teig-* 'stecken; spitz' a rekonstruoval rovněž sl. **tig-sъ*. Ve shodě s Brücknerem k příbuzným řadí již zmiňovaný polský dialektismus, ale také hornoluž. *sćeźor* a dolnoluž. *stog* (!). Pro úplnost uvádíme i dávno překonaný názor Miklošičův (MEW 424) o přejetí sl. *tisъ* z latiny.

Po všech těchto výkladech se vracíme na začátek našich úvah, k sl. *tisъ* a lat. *taxus*, které bychom rádi považovali za slova příbuzná, pokud by tomu nebránil onen známý rozdíl vokálů (sr. i Trubačev, SlJaz 1993, 12n).

Pro lat. *taxus* se nejbližší příbuzné slovo vidí nejčastěji v řeckém *τόξον* 'luk' (původně 'z tisového dřeva?') (sr. Schrader, BB 15, 289, Schrader-Nehring 1, 224 a 2, 166, Bertoldi, WuS 11, 155n, Friedrich 126n aj.), někdy se ještě připojuje údajný staroindický název nějakého přesně nespecifikovaného stromu *taksaka-* (W-H 2, 653, Menges, Orbis 19, 2, 520 aj.), což není zcela jasné (jakožto pouhou filologickou abstrakci odmítá Mayrhofer 1, 467). Skeptický je ke spojování latinského a řeckého slova (s ohledem na iránský původ řeckého výrazu) Chantraine 1125. Vyskytly se pokusy (Hehn 531n a Bertoldi l.c.) vysvětlovat *taxus* a *τόξον* z ie. kořene **teks-* (sr. lat. *texere* 'stavět', sl. *tesat* ap.), což z hlediska sémantického by jistě možné bylo (název stromu by byl motivován užitím tisového dřeva, které bylo díky tvrdosti a pevnosti vyhledávaným materiálem v řezbářství a truhlářství), z hláskových

důvodů je tento výklad nepřijatelný, těžko bychom mohli vysvětlit řecké -ξ- (z uvedeného ie. kořene je řecké *τέκτων*).

Samotné řecké slovo má ovšem mnohem zajímavější osud. Považuje se za íránskou výpůjčku, z írán. **taxša-*, jež je doloženo v jazyce Skythů ve vlastních jménech *Toksaris* a *Taksakis* a v novoperském *taxš* 'luk' (W-H l.c., Frisk 2, 910, Friedrich l.c., Gamkr.-Ivanov 628n). Vychází se přitom z předpokladu, že řečtí kolonisté přišli do kontaktu s nositeli íránských jazyků, se stepními nomády, v 7. stol. př.n.l. severně od Černého moře. Ve spojení ř. a írán. slova se odráží užití tisového dřeva na výrobu luků. Dřevo tisu bylo již ve starověku v celé Eurasii velmi vyhledávaným materiálem na výrobu luků, později také kuší, což v Evropě vedlo téměř k úplnému vyhubení tisu (Mathioli 398 C, EIEC 654n); sr. ještě německý dial. název tisu *Bogenbaum*, *Bogenholtz* (Marzell 4, 658) a také staroseverské *ýr*, které znamenalo 'luk' i 'tis'.

Uvedené staroseverské slovo je ovšem reprezentantem již jiné skupiny názvů tisu, doložené zejména v západoindoevropských jazycích. Všechny tyto názvy vycházejí z ie. kořene **ei-* 'načervenaly' (k motivaci podle červené barvy sr. sub 4 uvedené ruské *красное дѣрево*), rozšířený o suf. (Pokorný 297: *(*e*)*i-uo-*, EIEC 654 rekonstruuje dokonce ie. název pro tis: **h₁eiuos*). Patří sem jednak keltské názvy tisu, sr. staroirské *ēo*, velšské *ywen*, kymerské *yw*, ve staré kornštině *hiuin*, v bretonštině *ivin*, v galštině *ivo-*, jednak germánské názvy tisu, kam náleží vedle již zmíněného staroseverského *ýr* ještě např. starohornoněm. *īwa*, staroangl. *īw*, *ēow*, angl. *yew*. Je třeba podotknout, že ve starokeltské tradici byl tis považován za posvátný strom, tisové větve popsané ogamovým písmem se používaly k magickým účelům, k věštění ap. (význam tisu dokládá i to, že zastupoval literu *I* ogamského písma). Tis hrál důležitou roli i v tradici germánské, o čemž svědčí i to, že se jeho názvu použilo pro pojmenování jedné runy; věřilo se také, že amulet z tisového dřeva ochraňuje jeho nositele před kouzly a čáry (RGA 6, 524–530). Dále sem patří staropruské *iuwis* 'tis', ale také názvy pro jiné dřeviny, jako litevské (*j*)*ievà* a lotyšské *iēva* 'střemcha/*Prunus padus*', sl. *iva* 'vrba/*Salix*', popř. hetitské *eyan* 'stále zelený strom', dále sr. lat. *īva* 'hrozen', arménské *aigi* 'vinný keř' aj. Údajným staročeským *jíva* 'tis' (staročeské slovo v tomto významu není nikde doloženo, v. Janyšková, *Slavia* 63, 404 a *Slavia* 67, 42) byl často podpírán výklad o tom, že Slované původně sídlili za východní hranicí původního rozšíření tisu; od Germánů prý převzali spolu s luky z tisového dřeva také název (starohornoněm. *īwa*), který potom přenesli na strom, z jehož dřeva zhotovovali luky, na vrbu (Schrader-Nehring 1, 225). Důkazem mělo být právě stč. slovo, které spolu s výše uvedenými keltskými a germánskými výrazy označovalo tis (na rozdíl od ostatních slovanských jazyků), protože české území se nacházelo ještě v oblasti původního rozšíření tisu (Bertoldi o.c., 158).

Pokud bychom vyšli z ie. kořene označujícího načervenalou barvu, pak by to byl rys společný pro všechny uvedené dřeviny (dřevo tisu, vrby i střemchy má načervenalé jádro); u lat. a arm. bychom museli spíše myslet na červenou barvu plodů. Významový posun 'tis' → 'vrba, střemcha ap.' se vysvětluje i tím,

že původní název pro tis, který zůstal zachován u Keltů a Germánů, byl přenesen na jiné dřeviny v místech, kde tis původní nebyl (Danka–Witzak, SbSafarewicz 127). Tento typ sémantického posunu (*‘jehličnan’ → ‘listnáč’) není v indoevropských jazycích ojedinělý, sr. např. jeden z možných výkladů psl. **orkyta* ‘druh vrby’, který vychází z příbuznosti s řeckým a lotyšským názvem jalovce/*Juniperus* (podrobněji Janyšková, *Slavia* 67, 43).

2. Zajímavou motivaci pojmenování ukazuje název tisu v bulharských dialektech, kde jsou doloženy výrazy *отровачка* (Kozarov 69) a *отровна ела* ‘*Taxus baccata*’ (Achtarov 291). Deverbativum *отровачка* (< *отрова* ‘otrávit’) označuje i jiné jedovaté rostlinné druhy (v. Choliolčev 70).

Tis měl již ve starověku díky své jedovatosti velmi špatnou pověst. Všechny části rostliny (kromě červeného dužnatého semenného míšku, kterému se v češtině někdy říká *tisinka*) jsou jedovaté, obsahují jedovatý alkaloid taxin, který může způsobit otravu zvířat i lidí. Tis byl z těchto důvodů opředen různými pověstmi (v. Mathioli 398 B). Kmeny bojovných Galů napouštěly prý hroty svých šípů jedovatou šťávou z rozmačkaného tisového jehličí. Plinius a Dioskorides nazvali tis stromem smrti: kdo prý usne v jeho stínu, vícekrát se neprobudí. Tis byl a je symbolem smutku, žalu a podsvětí, snad proto je často vysazován na hřbitovech, sr. něm. *Baum des Todes*, *Todesbaum*, *Totenbaum* a italské *albero della morte* ‘*Taxus baccata*’ (Marzell 4, 658n).

3. Jiná vlastnost tisového dřeva, totiž jeho velká odolnost proti hnití, je odražena ve východoslovanských názvech tisu, které vycházejí z psl. **gniti*, *гнѣѣ* ‘hnít’. Jsou to ruské *негни́й-дѣрево*, dial. *негни́й* (Annenkov 350, Dal’ 2, 1325), *негниючее/негниющее древо/дерево* (SRNG), *негниючка* (Dal’ l.c.) a ukrajinské *негни́й-дѣрево*, dále *nehnijučka*, *nehnyjučka*, *nehnoj*, *nehnoj-derevo*, *nehnyjučelnehnyjušče derevo* (Makowiecki 367).

4. Ruské dial. *зеленица* (Annenkov 350, Dal’ 1, 1689) a *зеленика* (Dal’ l.c.) ‘*Taxus baccata*’ lze jednoduše vysvětlit tím, že tis patří mezi stále zelené stromy. Vzhledem k tomu, že u východních Slovanů tis nebyl příliš rozšířenou a známou dřevinou, nemůžeme zřejmě v uvedených dialektismech spatřovat odraz tradičního symbolu věčného života a nesmrtelnosti, jak je to známo zejména z keltské a germánské tradice, či z představ starých Hetitů o stromu s nevyčerpatelnou životní silou (v. zde sub 1, Gamkr.-Ivanov 629n, EIEC 655).

Barvou je motivováno i ruské *красное древо* ‘*Taxus baccata*’ (Annenkov 350, Dal’ 4, 767): jádro čerstvého tisového dřeva je nachově červené, po vyschnutí temně červenohnědé. Dal’ 2, 479 uvádí stejný výraz i pro dřevinu *Swietenia mahagoni*, která poskytuje oblíbené červenohnědé dřevo, mahagon. Vyloučit však nelze ani možnost pojmenování tisu podle nápadně červeného míšku zralých semen, sr. druhové jméno v českém botanickém názvu *tis červený* ‘*Taxus baccata*’ a slovenský starší bot. název *tis jahodový* (JedRostl z Reussovy Květny Slovenska z poloviny 19. stol.).

5. Jen řídce jsou ve slovanských názvech tisů zaznamenána přejetí:

Dolnolužické dial. *eba* 'Taxus baccata' (rkp. Krausch-Michalk) mohlo být přejato prostřednictvím němčiny (sr. něm. *Ebenholz*) z lat. *ebenus* 'ebenový strom, druh z rodu Diospyros' (Kluge 203), to z řeckého *ἔβεος* tv. (W-H 1, 387), jehož zdrojem bylo staroegyptské *hbnj* 'ebenové dřevo' (Frisk 1, 435). Tisové dřevo napuštěné černou barvou se u nás pod názvem *německý eben* používalo dlouho místo ebenového dřeva v nábytkářství (v. OtSN 25, 139). Havlová (ústně) preferuje přejetí z něm. *Eibe* 'tis'.

Hornolužické starší ojedinělé *taksyna* 'Taxus baccata' (Radyserb-Wjela 32) je jistě z němčiny, sr. něm. dial. *Taksbom* tv. (Marzell 4, 659), něm. slovo pak z lat. *taxus* (Bielfeldt 271).

6. Jednou z možností pojmenování tisů ve slovanských jazycích je přenášení názvů z jiných rostlin:

České dial. (Opavsko) *fajna jedle* (Kosík 28), bulharské dial. *отровна ела* (Achtarov 291) a srbocharvátské *jeličica* (Šulek 129) 'Taxus baccata' představují přenesené názvy z jedle/Abies na tis. Jedle a tis jsou si navzájem velmi podobné (jehlice tisů i jedle jsou seřazeny hřebenovitě do dvou řad). Sr. také něm. dial. *litanna* (Eibentanne) 'Taxus baccata' (Marzell 4, 659) a naproti tomu polské dial. *cis biały* 'jedle/Abies alba' (Wajda-Adamczykowa 38).

V případě dolnolužického dial. *tšuga* 'Taxus baccata' (rkp. Krausch-Michalk) byl název přenesen z cizokrajné dřeviny tsugy/Tsuga na tis zřejmě na základě podobnosti jehlic.

7. Na závěr uvádíme (A) slova průhledná s nejasnou motivací a (B) slova zcela nejasná.

A) U hornolužického staršího *smjerdžaty/smjerdžacy štom, smjerdžacy kerěk* 'Taxus, Taxus baccata' (Radyserb-Wjela 69 a 78), jejichž východiskem je psl. **smьrděti*, si neumíme vysvětlit motivaci; tis ani jeho části nepřijemně nezapáchají.

Nejasná je rovněž motivace pojmenování slovinského dial. *kiseljak* 'Taxus baccata' (Barlè, ZbNarŽ 31, 175).

B) Nejasné je ruské *раина* 'Taxus baccata' (Annenkov 350, Dal' 4, 767 s otazníkem). Mohlo by jít o chybu, pak by slovo znělo *раина*, což je v ruských dial. 'druh topolu/Populus pyramidalis' (Dal' 3, 1583, Preobr. 2, 177) – sémanticky ovšem tento výklad nevyhovuje.

V jihomakedonských dialektech je pro *Taxus baccata* doložen výraz *лина* (Kiš 51n) (Simonović 462 uvádí bez jakékoli lokalizace jako makedonské *лина*), který častěji v dialektech označuje borovici/Pinus sylvestris. Souvisí snad s *limba* 'druh borovice', které je rozšířeno zejména v jazycích západoslovanských (sr. např. české a polské *limba*), méně v jazycích východoslovanských (ukr. st. *лимба* i ruské st. *либное дерево* jsou zřejmě ze zsl. jazyků), ojediněle v jazycích jihoslovanských (pouze ve slovinštině jako lesnický výraz)?

V charvátštině je ve starších pramenech pro *Taxus baccata* dosvědčen lexém *čemika* (Šulek 50, z něj i Rj 1, 937 a Simonović 462). Je to snad chybně zapsané *česmika*, což byl v srbocharvátštině původně název pro stále zelený druh dubu, *česvinu/Quercus ilex*, přeneseně (kvůli pichlavosti) i 'jalovec/Juniperus' (?).

LITERATURA

- Achtarov = *Материали за български ботаничен речник*, събрани от Б. Давидов и А. Явашев, допълнени и редактирани от Б. Ахтаров, подредени от М. Шосев и П. Балабанова. София 1939.
- Annenkov = Анненков, Н.: *Ботанический словарь*. 2-ое изд. Санктпетербург 1878.
- archiv SSA = lužický dial. materiál archivu v Budyšině (Sorbischer Sprachatlas).
- archiv stč. = materiál archivu Staročeského slovníku ÚJČ v Praze.
- archiv ÚJČ = český dial. materiál archivu dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český v Brně.
- BB = *Beiträge zur Kunde der indogermanischen Sprachen*, herausgegeben von Adalbert Bezenberger. Göttingen 1877 – 1906.
- Bielfeldt = Bielfeldt, H. H.: *Die deutschen Lehnwörter im Obersorbischen*. Leipzig 1933.
- Brückner = Brückner, A.: *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Warszawa 1957 (přetisk prvního vydání z r. 1927).
- Dal' = *Толковый словарь живого великорусского языка Владимира Даля*. Третье, исправленное и значительно дополненное, издание под редакцией проф. И. А. Бодуэна-де-Куртенэ. С.-Петербург 1903 – 1909.
- Dubisz = Dubisz, S.: *Nazwy roślin w gwarach ostródzko-warمیńsko-mazurskich*. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1977.
- EIEC = *Encyclopedia of Indo-European Culture*. Eds. J. P. Mallory, D. Q. Adams. London – Chicago 1997.
- Friedrich = Friedrich, P.: *Proto-Indo-European Trees*. Chicago 1970.
- Frisk = Frisk, Hj.: *Griechisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg 1954 – 1972.
- Gamkr.-Ivanov = Гамкрелидзе, Т. В. – Иванов, Вяч. Вс.: *Индоевропейский язык и индоевропейцы*. Тбилиси 1984.
- Hehn = Hehn, V.: *Kulturpflanzen und Haustiere in ihrem Übergang aus Asien nach Griechenland und Italien sowie in das übrige Europa*. 8. vyd. Berlin 1911.
- Chantraine = Chantraine, P.: *Dictionnaire étymologique de la langue grecque*. Histoire des mots. Paris 1968 – 1980.
- Choliolčev = Choliolčev, Ch.: *Onomasiologische und derivative Struktur der bulgarischen Phytonyme* (Beitrag zur bulgarischen volkstümlichen Phytonymie). *Miscellanea Bulgarica* 8. Wien 1990.
- JedRostl = Jirásek, V. – Zadina, R. – Blažek, Z.: *Naše jedovaté rostliny*. Praha 1957.
- JP = *Język polski*. Organ Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego. Kraków 1913n.
- Kiš = Киш, М.: *Дијалектната лексика од областа на растителниот свет*. Скопје 1996.
- Kluge = Kluge, F.: *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. 23., erweiterte Auflage (bearbeitet von E. Seebold). Berlin – New York 1999.
- Kosík = Kosík, V.: *Slovník lidových názvů rostlin*. Praha 1941.
- Kozarov = Козаров, П.: *Български народни названия на растенията*. Сб. БАН, кн. XX. София 1925.

- KZ = *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung auf dem Gebiete der indogermanischen Sprachen*. Berlin 1852n.
- LISL = *Létopis Instituta za serbski ludospyt w Budyšinje*; řada A. Budyšin 1952n.
- LP = *Lingua Posnaniensis*. Czasopismo poświęcone językoznawstwu porównawczemu i ogólnemu. Poznań 1949n.
- MAGP = *Mały atlas gwar polskich*. Wrocław – Warszawa – Kraków 1957 – 1969.
- Machek 1954 = Machek, V.: *Česká a slovenská jména rostlin*. Praha 1954.
- Makowiecki = Makowiecki, S.: *Słownik botaniczny łacińsko-matoruski*. Kraków 1936.
- Marzell = Marzell, H.: *Wörterbuch der deutschen Pflanzennamen*. Leipzig 1943 – 1979.
- Mathioli = *Herbář aneb Bylinář ... Petra Ondřeje Mathiola přeložený od Adama Hubera z Rysnbachu D. Danyele Adama z Veleslavína*. Praha 1596.
- Mayrhofer = Mayrhofer, M.: *Kurzgefaßtes etymologisches Wörterbuch des Altindischen*. Heidelberg 1956 – 1980.
- MEW = Miklosich, F.: *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*. Wien 1886.
- Moszyński 1957 = Moszyński, K.: *Pierwotny zasiąg języka prasłowiańskiego*. Wrocław 1957.
- Muka = Muka, E.: *Słownik dolnoserbskeje řečy a jeje narěcow*. Peterburg 1911, přetisk Praha 1926 – 1928.
- NŘ = *Naše řeč*. Praha 1917n.
- Orbis = *Orbis*. Bulletin international de documentation linguistique. Louvain 1952n.
- OtSN = *Ottův slovník naučný*. Praha 1888 – 1909.
- Preobr. = Преображенский, А. Г.: *Этимологический словарь русского языка*. Москва 1910 – 1914.
- Radyserb-Wjela = Radyserb-Wjela, J.: *Serbske rostlinske mjena*. Budyšin 1908.
- RGA = *Reallexikon der germanischen Altertumskunde* von Johannes Hoops. Zweite, völlig neu bearbeitete und stark erweiterte Auflage. Berlin – New York 1973n.
- Rj = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb 1880 – 1976.
- rkp. Krausch-Michalk = Krausch, H.-D. – Michalk, S.: *Wörterbuch der niedersorbischen Pflanzennamen*. Rkp.
- Rost = Rost, P.: *Die Sprachreste der Draväno-Polaben im Hannöverschen*. Leipzig 1907.
- SbSafarewicz = *Analecta Indoeuropaea Cracoviensia*. I. Safarewicz memoriae dicata. Ed. W. Smoczyński. Cracoviae: Universitas 1995.
- Schrader-Nehring = Schrader, O. – Nehring, A.: *Reallexikon der indogermanischen Altertumskunde*. 2. vyd. Berlin 1917 – 1929.
- Schuster-Šewc = Schuster-Šewc, H.: *Historisch-etymologisches Wörterbuch der ober- und niedersorbischen Sprache*. Bautzen 1978 – 1996.
- Simonović = Симоновић, Д.: *Ботанички речник. Имена биљака*. Београд 1959.
- SJS = *Slovník jazyka staroslověnského. Lexicon language palaeoslovenicae*. Red. J. Kurz a Z. Hauptová. Praha 1958 – 1997.
- Skok = Skok, P.: *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Vydal V. Putanec. Zagreb 1971 – 1974.
- Slavia = *Slavia. Časopis pro slovanskou filologii*. Praha 1922n.
- Sławski = Sławski, F.: *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków 1952n.
- SIJaz = *Славянское языкознание*. XI Международный съезд славистов. Москва 1993.
- Specht = Specht, F.: *Der Ursprung der indogermanischen Deklination*. Göttingen 1944.
- Srez. = Срезневский, И. И.: *Материалы для словаря древне-русского языка по письменным памятникам*. Санктпетербург 1893 – 1903.
- SRNG = *Словарь русских народных говоров*. Ленинград 1965 –.
- Šulek = Šulek, B.: *Jugoslavenski imenik bilja*. Zagreb 1879.
- Trautmann = Trautmann, R.: *Baltisch-Slavisches Wörterbuch*. Göttingen 1923.

- Vasmer = Vasmer, M.: *Russisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg 1953 – 1958.
- Vuk = Вук, Ст. Караџић: *Српски рјечник и тумачен њемачкијем и латинскијем ријечима. Lexicon Serbico-Germanico-Latinum*. 4. vyd. Београд 1935.
- Wajda-Adamczykowa = Wajda-Adamczykowa, L.: *Polskie nazwy drzew*. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1989.
- W-H = Walde, A.: *Lateinisches etymologisches Wörterbuch*. 3. vyd. J. B. Hofmann. Heidelberg 1938 – 1956.
- WuS = *Wörter und Sachen*. Kulturhistorische Zeitschrift für Sprach- und Sachforschung. Heidelberg 1909n.
- ZbNarŽ = *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*. Zagreb 1896n.

Ilona Janyšková
Ústav pro jazyk český AV ČR
etymologické oddělení
Veveří 97
CZ-602 00 Brno
(ilonaj@iach.cz)